

ERIPEDAGOOGIKA EKSAM TOIMUB 28. mail 2024 kell 10:00.

Eksami tingimused on võrdsed TLÜ eripedagoogika bakalaureuseõppe lõpetajatele ja neile kandidaatidele, kes soovivad astuda eripedagoogika magistriõppekavale, kuid kellel puudub eelnev eripedagoogiline haridus.

- Kokku 140 küsimust
- Aega 150 minutit
- Valikvastustega küsimused
- Igal küsimusel 4 vastusevarianti
- Igal küsimusel võib olla üks või mitu õiget vastust, positiivseks loetakse vastus, kus on märgitud õigesti kõik õiged vastusevariandid.

Eksamile registreerimiseks palume täita [registreerimisvormi](#) hiljemalt **25.05.2024. Lisainfo saamiseks on võimalik pöörduda eripedagoogika magistriõppekava kuraatori Tiia Tammemäe poole e-postil tiia.tammemae@tlu.ee.**

Allpool on toodud eksamil käsitletavat teemat ja kirjandus nendega tutvumiseks.

Edu ja rõõmu eksamiks valmistumisel!

ERIPEDAGOOGIKA BAKALAUREUSEEKSAMI TEEMAD

1. KAE6094 Sissejuhatus psüühikasse ja KAE6104 Sissejuhatus psüühikasse

- 1) *Psühholoogia paradigmat*. Kolm erinevat arusaama sellest, mis on teaduslik teadmine. Erinevate arusaamade tugevad ja nõrgad küljed.
- 2) *Psüühika mõiste*
Mis on psüühika. Mis on keskkond. Keskkonna erinevad liigid.
- 3) *Sensoorsed protsessid*
Arusaam psüühika põhielementidest – meeletunnustest. Erinevate meeleorganite meeletunnused.
- 4) *Liigutuste ja tegevuse ülesehituse põhimehhanismid*
Kuidas kontrollitakse mootorikat, mootorika kontrolli 4 taset (plaanist lihaseni)
- 5) *Psüühiliste funktsioonide seos ajuga*
Psüühiliste funktsioonide süsteemse dünaamilise lokalisatsiooni teooria. Kolm funktsionaalset blokki.
- 6) *Psüühilised protsessid*
Peamised psüühilised protsessid ja nende üksteist täiendavad rollid psüühilises tegevuses.
- 7) *Pedagoogika olemus*
Mis on pedagoogika ja milline on õpetamise olemus.

Peamised allikad:

- ✓ Toomela, A. (2016). *Kultuur, kõne ja Minu Ise*. Tallinn: EKS

2. KAE6075 Pedagoogiline bioloogia ja neuroloogia

- 1) Käitumise neurobioloogilised alused (närvirakkude ehitus, närvirakkude vaheline suhtlus, aju areng ja plastilisus) ning käitumise neurobioloogia süsteemsel tasemel (kesknärvisüsteem, ajusagarad, limbiline süsteem).
- 2) Käitumise neuroendokrinoloogia (aju, käitumine, hormoonid ja keskkond).
- 3) Käitumisgeneetika (pärilikkuse olemus, otsegeneetika, tunnuste pärandumine, kromosoomid, geeniekspressioon, keskkond ja käitumine).

Peamised allikad:

- ✓ Gleitman H., Gross J., Reisberg D. (2014). Psühholoogia. Tallinn: Hermes. (peatükid 1. "Käitumise geneetilised ja evolutsioonilised alused" ja 2. "Aju ja närvisüsteem").
- ✓ Lerner, A.J., Zaidat, O.O. (2004). *Neuroloogia taskuraamat*. Medicina
- ✓ Heinaru, A. (2012). *Geneetika. Õpik kõrgkoolile*. Tartu Ülikooli Kirjastus

3. KAE6072 Eripedagoogika koht ühiskonnas

- 1) Erivajaduse mõiste, selle sotsiaalne ja meditsiinikeskne käsitlus.
- 2) Eriõppe rakendamine erinevatel tasanditel, haridus-, sotsiaal- ja meditsiinisüsteemis.
- 3) Kaasav haridus, selle rakendamine Eestis.

Peamised allikad:

- ✓ Kõrgesaar, J. (2020). *Sissejuhatus hariduslike erivajaduste käsitlusse*.
<https://dspace.ut.ee/handle/10062/69494>
- ✓ European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2020). *European Agency Statistics on Inclusive Education: 2018 Dataset Cross-Country Report*. (J. Ramberg, A. Lénárt, and A. Watkins, eds.). Odense, Denmark.
- ✓ Põhikooli ja gümnaasiumi seadus
- ✓ Räis, M. L., Kallaste, E. & Sandre, S.-L. (2016) *Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus. Uuringu lõppraport*. Tallinn, Eesti: Eesti Rakendusuuringu keskus Centar.

4. KAE6080 Pedagoogiline kognitiivne ja neuropsühholoogia

- 4) Tähelepanu ja täidesaatvad funktsioonid; metakognitsioon.
- 5) Sotsiaalne tunnetus (emotsioonid; *Theory of Mind*; empaatia; enesekontroll).
- 6) Visuaal-ruumilised võimed, mälu funktsioonid ja õppimine, intelligentsus; erinevad hindamisviisid.

Peamised allikad:

- ✓ Gleitman H., Gross J., Reisberg D. (2014). Psühholoogia. Tallinn: Hermes. (peatükid 7. "Õppimine", 8. "Mälu", 9. "Mõtlemine", 10. "Keel", 11. "Intelligentsus", 12. "Motivatsioon ja emotsioonid").
- ✓ Kikas, E. (2015). Tunnetusprotsessid, uskumused, emotsioonid, ja motivatsioon. Nende iseärasused ja arengu toetamine kolmandas kooliastmes. Kogumikus:

Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine. (toim.-d. E. Kikas ja A. Toomela) (lk 34-58).

- ✓ Kaldoja, M.L. (2015). Sotsiaalne pädevus. Kogumikus: *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine.* (toim.-d. E. Kikas ja A. Toomela) (lk 185-207).
- ✓ Kolb, B., & Whishaw, I. Q. (2003). *Fundamentals of Human Neuropsychology. Part IV Higher Functions* (lk 447-609), Macmillan.
- ✓ Aru, J (2018). "Mälu ja õppimine" e-õpikus „*Õppimine ja psühholoogia*“ toimetanud K. Aus & G. Arro.
<https://edidaktikum.ee/et/content/õppimine-ja-psühholoogia>
- ✓ Kaldoja, ML (2018). „Pidurdusprotsessid ja õppimine“ e-õpikus „*Õppimine ja psühholoogia*“ toimetanud K. Aus & G. Arro.
<https://edidaktikum.ee/et/content/õppimine-ja-psühholoogia>.
- ✓ Uusberg, A (2018). "Töömälu ja õppimine" e-õpikus „*Õppimine ja psühholoogia*“ toimetanud K. Aus & G. Arro.
<https://edidaktikum.ee/et/content/õppimine-ja-psühholoogia>

5. KAE6082 Kõne teooria

- 7) Keel ja kõne, mõisted
- 8) Tsentraalsed ja perifeersed kõneorganid
- 9) Kõneloome, kõnetaju
- 10) Kõne areng: teooriad, etapid

Peamised allikad:

- ✓ Gleitman, H., Gross, J. & Reisberg, D. (2014). *Psühholoogia*. Tallinn: Hermes.
- ✓ Karlep, K. (1998). *Psühholingvistika ja emakeeleõpetus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ✓ Luria, A. (1982). *Language and cognition*. Ed. by James V. Wertsch. Washington (D.C.): Winston ; New York: Wiley.
- ✓ Hallap, M., Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

6. KAE6084 Õppimist toetava keskkonna kujundamine ja sobitamine

- 11) Tuge vajavate laste õpetamine: printsiibid ja seadusandlikud alused.
- 12) Erinevad õppekavad sõltuvalt erivajadusest.
- 13) Kohandatud õppe alused, individuaalne õppekava.
- 14) Õppematerjali diferentseerimine, keskkonna kohandamine.
- 15) Individuaalse arengu toetamine ja pedagoogiline sekkumine.

Peamised allikad:

- ✓ HARNO (2022). *Õpilase toetamine koolis*.
https://harno.ee/sites/default/files/documents/202202/Juhendmaterjal_6pilase_toetamiseks_22.pdf
- ✓ HARNO (2018). *Koolitöötajaid, lapsi ja lapsevanemaid toetav süsteemne lähenemine*

haridusasutuses. https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-01/Koolitootajad%20jms%20toetav%20s%C3%BCsteemne%20lahenemine_abimaterjal_kujundatud.pdf

- ✓ Kikas, E. (toim.) (2010). *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes*. Eesti Vabariigi Haridusministeerium. <https://www.hm.ee/sites/default/files/edukoraamatkaanega.pdf>
- ✓ Kikas, E. & Toomela, A. (2015). *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes*. Üldpädevused ja nende arendamine. Eesti Ülikoolide Kirjastus. https://www.hm.ee/sites/default/files/oppimine_ja_opetamine_3_kooliastmes.pdf
- ✓ *Õpilase individuaalsuse arvestamine võimetekohase õppe tagamisel*. Juhendmaterjal (HARNO, 2022): <https://rajaleidja.ee/juhendid/>
- ✓ Riiklikud õppekavad
- ✓ *Põhikooli ja gümnaasiumiseadus*. (2018). *Riigi Teataja* 2010, 41, 240
- ✓ Westwood, P. (2007). *Commonsense Methods for Children with Special Educational Needs*. London & New York: Routledge.

7. KAE6085 Erivajaduste vormid ja KAE6103 Erivajaduste vormid

- 16) Haigus, puue ja erivajadus.
- 17) Erivajadusega lapse arengu toetamine lasteaias, erivajadusega õpilase arengu toetamine koolis.
- 18) Abivahendid.
- 19) Nägemis-, kuulmis-, liikumisprobleemidega lapse õpetamine.
- 20) Spetsiifiliste õpiraskuste olemus.
- 21) Intellektipuudega õpilase eripärad, lähema arengu tsooni arvestamine.
- 22) Keskkonna kohandamine autismispektrihäirega õpilasele.

Peamised allikad:

- ✓ Hannell, G. (2017). *Erivajaduste määratlemine*. Tartu: Studium
- ✓ *Märka ja toeta last* (2010) . Sagedamini esinevad tervises seisundid ja puuded õpilastel. (Koost. Leppik, E., Kivirand, T.) Tallinn: HTM; EPIK
- ✓ *Nägemispuudega inimeste rehabilitatsiooniteenused* (2013) Koost: Jerva, J., Ilgina, O., Kõiv, Peetsalu, O.
- ✓ *Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus* (2018) *Riigi Teataja* 2010, 41, 240
- ✓ Snellman, S., Lindberg, T (2007) Appi, mu klassis on kuulmislangusega õpilane. ESF
- ✓ Thompson, J (2010) *Esmane teejuht hariduslike erivajaduste mõistmiseks*. Tallinn: TLÜ
- ✓ Walburg, W-R. (1988) *Vaimupuudepedagoogika alused*. Tartu: TÜ kirjastus

8. KAE6091 Arengu ja erivajaduste hindamine, KAE6086 Hariduslike erivajaduste väljaselgitamine ja KAE6108 Hariduslike erivajaduste väljaselgitamine ja õppe diferentseerimine

- 23) Arengu ja erivajaduste uurimise üldised meetodid;
- 24) Arengu uurimise protsess;

25) Uurimisandmete tõlgendamine ja arengukava koostamine.

Peamised allikad:

- ✓ Hannell, G. (2017). *Erivajaduste määratlemine*. Tartu: Studium
- ✓ Kõrgesaar, J. (2020). *Sissejuhatus hariduslike erivajaduste käsitlemisele*. Tartu Ülikooli Kirjastus
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/69494/sissejuh_hariduslike_erivajadus_ka_stilus_veebi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- ✓ *Lapse arengu hindamine ja toetamine* (2009). Toim: E, Kulderknup. REKK
- ✓ Thompson, J. (2013). *Erivajaduste teejuht*. Tallinna Ülikool.
- ✓ Individuaalse õppekava koostamise juhend/veebiversioon. Eesti Vabariigi Haridus- ja teadusministeerium.
- ✓ *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (2008). Toim: Kikas, E. Tartu Ülikooli Kirjastus
- ✓ *Õppimine ja õpetamine teises ja kolmandas kooliastmes* (2010). Toim: Kikas, E.

9. KAE6088 Pedagoogilise nõustamise alused ja KAI6025 Suhtlemis-, nõustamis- ja koostööpädevused

- 26) Põhimõisted: nõustamine, pedagoogiline nõustamine, episoodiline nõustamine, mikronõustamine. Nõustamisvõimalused, kontekst.
- 27) Nõustajale vajalikud pädevused, konfidentsiaalsus ja selle piirid, nõustaja eetika. Kultuuride erinevustega arvestamine.
- 28) Nõustamise protsess. Nõustamissuhe. Kontakti loomine, suhtlemisbarjäärid, kuulamistõkked, kuulamisoskused.
- 29) Nõustamise eesmärgid, meetodid, tehnikad. Ambivalentsuse ja kaitsemehhanismidega toimetulek.
- 30) Probleemi määratlemine, õpivajaduse määratlemine, eesmärkide seadmine, probleemi lahendamise poole liikumine, jõustamine. Nõustamiseepisoodi lõpetamine, nõustatava edasisuunamine. Tugivõrgustik.

Peamised allikad:

- ✓ Gordon, T. (2006). *Õpetajate kool*. Tallinn: Väike Vanker.
- ✓ Furman, B. (2016). *Oskuste õppe käsiraamat*. Tartu: Paar.
- ✓ Kottler, J. & Kottler, E. (2007). *Counseling skills for teachers*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- ✓ McLeod, J. (2007). *Nõustamisoskus*. Väike Vanker.
- ✓ McLeod, J. & McLeod, J. (2011). *Counselling skills: a practical guide for counsellors and helping professionals*. Maidenhead: Open University Press
- ✓ Tartu Ülikool. Eksamikeskus. (2010). *Nõustamise alused: Abimaterjal õppenõustamiskeskustele*. Tartu. http://www.eatl.ee/wp/wp-content/uploads/Noustamise_alused.pdf

10. KAE6092 Erivajadustega laste kõne arendamine

- 31) Kõnearendus ja koolieelse lasteasutuse õppekava.

- 32) Kõne arendamise eesmärgid ja ülesanded koolieelses eas.
- 33) Keele omandamise sotsiaalsed eeldused. Tingimuste loomine kõne arenguks.
- 34) Kõne arengu etapid. Sõnavara, grammatika ja hääldamise areng ning selle toetamine õpetaja poolt.
- 35) Enamlevinud kõnehäired.

Peamised allikad:

- ✓ Adams, I., Stuck, V., Tillmanns-Karus, M. (2016) *Hopsadi-huu, võimlemas on suu*. Tallinn: Koolibri
- ✓ Hallap, M., Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ✓ Jahu, M. (2017) Kogelemine on suhtlemisprobleem. *Õpetajate leht*, 13.01.2017
- ✓ Karlep, K 2003. *Kõnearendus*. Tartu: TÜ kirjastus
- ✓ Kulderknup, E. (toim.) 2009. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tallinn: REKK.
- ✓ Kikas, E (toim) 2008. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*, lk 39-52
- ✓ Karu, H., Laane, L. 2008. *Kõnearendusmängud*. Tartu: Atlex.
- ✓ Smith, P., Cowie, H., Blades, M. (2008) *Laste arengu mõistmine*. TLÜ kirjastus.
- ✓ Seero, H (koost) 2008. *Koolimineku lävel*. Tallinn: Ilo.
- ✓ Seero, H (koost) 2007. *Väikelapse kõne, keele ja tunnetustegevuse areng*. Tallinn: Ilo.
- ✓ Seero, H (koost) 2008. *Lasteaialapse kõne - hääldusraskused, kõnetakistused ja alakõne*. Tallinn: Ilo.
- ✓ Padrik, M., Hallap, M. (toim) (2016) *Kommunikatsioonipuuded lastel ja täiskasvanutel: märkamine, hindamine ja teraapia*. Tartu: TÜ kirjastus, lk.305-356
- ✓ Veisson, M (koost) 2008. *Lapsevanematele erivajadustega lastest*. Tartu: Atlex

11. KAE6090 Erivajadustega laps koolieelses eas

- 36) Varajane sekkumine. Erivajadustega laste arengu toetamise põhimõtted ja -võtted koolieelses eas.
- 37) Sekkumisprogrammid ja meetodikad.
- 38) Mängu osa erivajadustega laste arengu toetamisel.
- 39) Individuaalse arenduskava koostamine erivajadusega lapsele.

Peamised allikad:

- ✓ Häidkind, P., Kuusik, Ü. (2008). *Erivajadustega laps koolieelses lasteasutuses*. Kogumikus E. Kulderknupp (toim.) *Lapse arengu hindamine*, lk. 22-72. Tallinn: Studium.
- ✓ Strebeleva, J. (2010). *Laste arendamine ja õpetamine didaktiliste mängude abi*. Tartu: Atlex.
- ✓ Sterbeleva, J. (2010). *Mõtlemise kujundamisest arengulise erivajadustega lastel*. Tartu: Atlex.

12. KAE6089 Sotsiaalne kompetentsus koolieelses eas

- 40) Sotsiaalsete oskuste areng ja arendamine koolieelses eas
- 41) Lapse suhted täiskasvanutega, eakaaslastega, grupiprotsessid
- 42) Puudulike sotsiaalsete oskuste võimalikud tagajärjed
- 43) Emotsioonide väljendamine ning reguleerimine
- 44) Käitumisraskuste ennetamine ja toimetulek lapse probleemse käitumisega.

Peamised allikad:

- ✓ Tropp, K., Saat, H. Sotsiaalsete oskuste areng. Rmt *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus lk 53 – 76.
- ✓ Tropp, K., Mägi, K. Emotsionaalne ja motivatsiooniline areng. Rmt *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus lk 92 – 102.
- ✓ Quinn, M., Osher, D., Warger, C jt (2000). *Educational strategies for children with emotional and behavioral problems*. http://cecp.air.org/aft_nea.pdf Washington, DC: Center for Effective Collaboration and Practice American Institutes for Research.

13. KAE6095 Kirjutamisraskustega õpilase toetamine

- 45) Kirjutamisraskuste olemus, põhjused, kirjutamisraskuste koht õpiraskuste klassifikatsioonis, seos muude õpiraskustega.
- 46) Kirjutamisraskuste avaldumine erinevates vanusegruppides ja kirjutamisoskuse hindamine.
- 47) Efekttiivne sekkumine kirjutamisraskuste korral: strateegiad, meetodite ja võtete valik.

Peamised allikad:

- ✓ Karlep, K. (1999). *Emakeele abiõpe I*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51219/karlep_emakeele_1_ocr.pdf
- ✓ Karlep, K. (2003). *Kõnearendus*. Tartu: Tartu Ülikool.
- ✓ Kontor, A. & Karlep, K. (2018). *Eesti keele tarkvara mapp (TM). Näidised ja tööjuhendid ülesannete täitmiseks koolis ja kodus*. Tarkvaramapp-veeb.pdf
- ✓ Lukanenok, K. (2009). Spetsiifilised õpiraskused: spetsiifilised lugemis- ja kirjutamisraskused. Rmt. *Erivajadustega lastest II*. Tartu: Atlex.

14. KAE6097 Arvutamiskustega õpilase toetamine ja KAE6114 Matemaatika õpiraskustega õpilase toetamine

- 48) Matemaatika õpiraskuste olemus ja tunnused.
- 49) Matemaatika-alaste teadmiste ja oskuste uurimine, sh eeloskused.
- 50) Tekstülesannete tüübid, põhimõtted erinevate ülesannete kohandamisel.
- 51) Matemaatika õpiabitunni ülesehitus ja sisu, matemaatika õpiraskustega õpilaste toetamine õppetöös.

Peamised allikad:

- ✓ Seminaride ja kodutööde materjalid
- ✓ Palu, A., & Kikas, E. (2015). Matemaatikapädevus. Kikas, E. & Toomela, A. (Toim.) (2015). Palu, A. (2010). Matemaatika. Kikas, E. (Toim.) (2010). *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (lk 243-261). EV Haridus- ja

Teadusministeerium.

- ✓ *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine* (lk 242-254). Tartu: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- ✓ Merenluoto, K., & Lehtinen, E. (2004). Number concept and conceptual change: towards a systemic model of the processes of change. *Learning and Instruction*, 14, 519-534. <http://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2004.06.016>
- ✓ Siegler, R. S., & Lortie-Forgues, H. (2014). An integrative theory of numerical development. *Child Development Perspectives*, 8, 144-150. <http://doi.org/10.1111/cdep.12077>
- ✓ Piht, S. (2010). *Matemaatika õpetamisest esimeses kooliastmes*. file:///C:/Users/sirje.piht/Downloads/Matemaatika_opetamisest_I_kooliastmes.pdf
- ✓ Spelling, M. (2005). *Helping Your Child Learn Mathematics*. <https://www2.ed.gov/parents/academic/help/math/math.pdf>

15. KAE6096.HR Lugemiskustega õpilase toetamine

- 1) Lugemiskuse mõiste ja lugemine kui kognitiivne protsess
- 2) Lugemiskuse arengut mõjutavad keskkondlikud ja individuaalsed tegurid
- 3) Lugemiskuste tüübid, lugemiskuse hindamine
- 4) Lugemise eeluskuste, lugemistehniliste oskuste, tekstimõistmiskuse ja lugemismotivatsiooni toetamine lugemiskustega (riskiga) õpilastel

Peamised allikad:

- ✓ Karlep, K. (1999). *Psühholingvistika ja emakeeleõpetus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ✓ Karlep, K. (1999). *Emakeele abiõpe I*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ✓ Karlep, K. (2003). *Emakeele abiõpe II. Kõnearendus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ✓ Lerkkanen, M.-K. (2007). *Lugema õppimine ja õpetamine alus- ja algõpetuses*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- ✓ Oakhill, J., Cain, K., & Elbro, C. (2015). *Understanding and teaching reading comprehension. A handbook*. London: Routledge.
- ✓ Soodla, P., Puksand, H., & Luptova, O. (2015). Suhtluspädevus. Kogumikus E. Kikas & A. Toomela (toim.), *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine* (lk 147-184). Tartu: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- ✓ Toomela, A., Soodla, P., & Mädamürk, K. (2018). *Lugemis- ja matemaatikapädevuse kontseptsioonid*. https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2019/01/2019_01_23_LMK_l%C3%B5pparuanne_Lisa1.pdf